

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 4. De hæresi,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

CAP. IV.

De heresi.

SUMMARIUM.

- 40 Tractantes de heresi, & ratio illius nominis.
 41 Definitio heresis.
 42 Error ad conditionem heresis requisitus.
 43 Pertinacia quam debet habere contumacia.
 44 Distinctio heresis a reliquis infidelitatibus, & modus in eam labendi.
 45 Obiectum circa quod errando heresis incurritur.
 46 Propositionum quae certo sunt Catholicae, duo genera.
 47 In quo consistat pertinacia constituens heresim.
 48 Quo modo ignorantia, in re fidei errantem excuset ab heresi.
 49 Dubius in fide, aut cobibens assensum circumde de fide, quando indicandus sit hereticus.
 50 Hetericus dicitur, tum improprie, & materialiter: tum proprie, & formaliter.
 51 Nondum baptizatus censeri potest hereticus, ex sententia Alphonsii Castro, si in fide errat, sufficienter de ea instructus: non item is, qui licet infans baptizatus fuerit, non est tamen postea in fide instructus.
 52 De eo qui inuitus fidem Catholicam profiteatur, & is qui alterius dictis perinde firmiter credunt, ac crederent articulis fidei.
 53 De eo qui credit aliquid tanquam dogma fidei, cum non sit tale dogma.
 54 Quid sit propositio heretica, quid non Catholica, quid erronea, & quid suspecta de heresi.
 55 Quid sit sapiens heresim, quid temeraria, quid scandalosa.
 56 Quid male sonans, quid schismatica, quid iniuriosa.
 57 Sex gradus hereticorum.
 58 Qui heretici sunt tantum animo, incurrunnt solas penas à Deo impositas: qui autem heresim signo externo prodiderunt, Ecclesiasticas quoque incurrunnt: & quas illi qui sunt occulti, quasque illi qui manifesti sunt.
 59 Quatenus illi qui aliquo debito sunt adstricti heretico, liberentur ab eo propter ipsius heresim.
 60 De debito fidelitatis.
 61 De debito dominij, & obsequij.
 62 Pena à iure imposita hereticis quarum executio requirit sententiam iudicis: quarum alia retrahuntur post dictam sententiam.
 63 Alia vero valent ad exceptionem aduersus hereticum, etiam ante latam eandem sententiam.
 64 Pena hereticorum, quae tantum habent locum post iudicis sententiam.
 65 Alia quae locum non habent, nisi cum sententia executioni mandatur.
 66 Duodecim genera personarum, quae praeter hereticos in excommunicationem incurrunnt inuitu hereticos.
 67 Quinque personarum genera quae eodem inuitu incurrunnt alias penas non omnino spirituales, sed quasi temporales.
 68 Sex alia genera earum, quae etiam si non puniantur à iure, sunt tamen respectu hereticos penas digna.
 69 Recipiendi sunt heretici respicientes.
 70 Quomodo recipiendi.
 71 Requisita ad modum recipiendi in foro interiori.

40. **D**e heresi in iure Canonico agitur 23. quaest. 7. & 24. quaest. 3. apud Gratianum: & in titulo de hereticis quem habent reliquae partes eiusdem iuris. Agitur item à D. Thoma ac interpretibus ipsius 2. 2. quaest. 11. itemque in verbo Heresis vel hereticus à Summularijs: vtque alios omittam ab Alphonsio à Castro in libris De iusta heretico punitione, & à Melch. Cano in lib. 12. De locis Theologicis cap. 7. 8. 9. 10. & latius à Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. part. 2. itemque nouissime à Thoma Sanchez in opere moralib. 2. cap. 7: & sequentibus magno numero. Quae vero ad Confessarij institu-

tionem necessaria videntur, complectemur aliquot quaestionum explicatione.

QUESTIO I.

Quid sit heresis.

Heresis est *τὸ αἰρετικόν* id est, ab eligendo Graece dicitur, Latine sonans electionem, vt in cap. Heresis, 24. quaest. 3. ex D. Hieron. notatur. Quod nomen ad significandam opinionem fidei Catholicae contrariam (quam quis sibi eligendo naufragium in ipsa fide facit, etiam si Christo adhaerescere intendat) ideo hic usurpatur, quod cum electio sit mediour ad finem conducentium: tali opinione imbutus adhaerescens Christo, recedit à medijs ad salutem conducentibus, quae ille tradidit: eligitque ea quae propria mens & opinio suggerit. Ita habetur ex D. Tho. in cit. quaest. 1. art. 1.

Definiri autem potest heresis, quod sit error pertinax, in eo qui fidem profiteatur, manifeste contrarius illi veritati quae certo Catholica est. Cuius definitionis prima pars, hoc est error, loco generis ponitur potius, quam infidelitas, vel peccatum; vel etiam opus carnis (vt posset congruenter Apostolo ad Galat. 5. *vt inter opera carnis numerat sceleris, & ecce heresis*) vel opus Diaboli (iuxta illud quod idem Apost. prioris ad Timoth. 3. hereses vocat doctrinas demoniorum) quia melius per errorem, quam per aliquid ceterorum heresis natura exprimitur.

Duo vero talis error includit: nempe falsam credulitatem in intellectu, in quo inest etiam quam ipsius vitium, sicut è contra, fides inest tanquam virtus: & peruersum affectum in voluntate: à quo, sicut fides ab affectu pio, incipit & habet vt actus sit liber, constituens peccatum commissum contra praeceptum diuinum de credendo, & de non inferenda fidei iniuria. Colliges autè ex hac parte: quod etiam si adit peruersitas voluntatis, si ab intellectu absit incredulitas, abesse quoque heresim. Neque enim censendus est hereticus qui mœchatur, aut qui consulit vel adorat demonem, vel corpus Christi conculcat pedibus, aliudve horrendum peccatum committit contra dictamen veritatis fidei, nisi in intellectu sit error, quo talia licita esse credantur: vt ex D. Thoma P. lud. & D. Anton. recte admonet Iacobus à Graphijs lib. 2. decis. aur. cap. 8. num. 2.

Colliges similiter quantumuis sit error in mente, non esse heresim, si absit (à quo ille incipiat) voluntatis affectus contra ecclesiam Romanam, nitendo ei contradicere: aut etiam si id non intendat; velit tamen sequi eam opinionem quam scit contrariam esse determinationi ecclesiae Romanae: quae Christi institutione est regula doctrinae fidei, & iudex contrariorum errorum. Quo affectu, quia is caret, qui inuincibiliter ignorat, aliquid ex determinatione ecclesiae, continere primae & infallibilis veritatis reuelationem: quantumuis erret circa illud, et si res sit fidei, excusabitur ab heresi. Id quod censeri potest vsuente quibusdam rudibus inter Graecos qui ducti maiorum suorum autoritate, putant apud suam ecclesiam esse Dei reuelationem.

Secunda pars, hoc est pertinax, indicat illud quod formalem rationem heresis constituit ac complet: vt enim occiso hominis materialiter tantum est peccatum homicidij, si non sit iniusta: & concubitus soluti cum soluta materialiter tantum est fornicatio, si interueniat inuincibilis facti ignorantia, vt in Iacob respectu Lie Genes. 29. & acceptio rei alienae, materialiter tantum est furtum, si non fiat inuito iuste domino. Ita & error circa res fidei, materialiter tantum est heresis, si non sit pertinax: adeo vt heresis formaliter esse nequeat absque pertinacia. Quod confirmatur, quia vt à candore candidus, sic ab heresi denominatur hereticus. Ad rationem autem heretici, vt hereticus est, pertinaciam requirit patet ex cap. Dixit Apostolus & ex cap. Qui in ecclesia 24. q. 3. Vnde in cap. Damnamus De Summa Trinitate sub finem, heretici esse declarantur qui praesumpserint defendere errorem Abbatis Ioachim de essentia diuina: non autem Abbas ipse: quia suum iudicium S. Romanae ecclesiae iudicio submisit, ideoque pertinax in suo errore minime fuit.

44. Tertia pars definitionis, in eo qui Christi fidem profitemur, indicat subiectum hæreseos, cumve qui ab illa hæreticus dicitur; separatque illam ab alijs infidelitatis speciebus: quæ ab eo in quo insunt, excludunt omnem professionem veræ fidei: siue nunquam suscepta, vt puta infidelitas, siue post susceptam repudiata omni ex parte; vt Apostasia: Aduerte autem, quod etsi quis ceteros omnes fidei articulos profiteatur: si vnicum pertinaciter neget, ipsum a fide excidere, & in hæresim incurtere: tum quia deserit propriam rationem fidei: quandoquidem cæteris articulis quos retinet non credit quia propositi sunt ab ecclesia; sed quia illi ita videtur: Alioqui enim propter eandem rationem, illum quem negat, sibi perinde ac illos persuaderet. Tum quia talis necessario credit ecclesiam; in fide errare posse: neque enim aliter negare, seu falsum esse sibi persuadere potest, quod ea proponit tanquam verissimum.

45. Reliqua pars definitionis indicat obiectum circa quod errando incurritur hæresis; quod est falsitas manifeste contraria illi veritati, quæ certo Catholica est: ita vt hæresis iudicari non debeat error, etiam pertinax in homine Christiano; manifeste contrarius veritati physicae, aut alteri quæ non est Catholica: vt quod Sol sit bipedalis: quod nullus sit ignis elementaris. Neque item error de quo non constat an sit Catholica fidei contrarius: vt quod ignis inferni licet verissimè torqueat, non sit tamen verus ignis sed metaphoricus. Nec demum error manifeste contrarius veritati fidei quam non constat certo Catholicam esse: seu definitam esse ab ecclesia Romana tanquam de fide tenendam ab omnibus: ita vt hæreticus non sit censendus persistens in tali errore, quantumuis de eo admoneatur à viris grauissimis (etiam si peccet peccato temeritatis) dummodo puter suam opinionem non esse contra Ecclesiæ Romanæ determinationem. Errorem enim in materia fidei priusquam ea definita sit ab ecclesia, non esse hæresim Canus in lib. 12. de locis Theologicis c. 7. D. Th. & Caiet. securus offendit. Tum quia Concilium Const. sess. 8. distinguit propositiones hæreticas à non Catholicis; sed erroneis, sapientibusve hæresim: cuius distinctionis ratio vix afferri poterit, si omnis error in materia fidei hæresis esset, etiam antequam ab ecclesia definiatur. Tum quia omnis propositio quæ modo hæretica est, semper fuisse hæretica: nec possent hæreses distingui in veteres & novas: cuius contrarium patet ex cap. Achatus 24. quæst. 1.

46. Porro propositio quæ certo Catholicæ sunt prout ex D. Aug. Bannes refert 2. 2. q. 11. art. 2. in expositione 2. conclusionis, quadam ad fidem directe & immediate pertinent: id est, sine consequentia rationis cadunt sub fidem: vt articuli fidei, atque adeo omnia quæ sunt in sacra Scriptura: ac traditiones Apostolicæ & definitiones Conciliorum ab Apostolica Sede approbatorum: Quædam vero pertinent indirecte & mediate: nempe ea ex quarum negatione, necessario per bonam consequentiam inferretur falsum esse aliquid, quod ad fidem immediate pertinet: vt si quis neget Christum esse visibilem, indirecte & consequenter errat in fide: quoniam per consequentiam naturali lumine manifestam: inde inferretur quod Christus non sit homo perfectus.

QVÆSTIO II.

In quo consistat pertinacia ad rationem hæreseos necessaria.

47. PRO responsione dicendum videtur talem pertinaciam consistere in eo, quod error cui aduenit, sit scienter contra ecclesiam Romanam: ita vt per eum, huic quæ est fidei regula, contradicens, sibi ea ratione auferat principium correctionis eiusdem sui erroris. Quod vero Sylu. Hæresis 1. nu. 5. vult ad pertinaciam requiri temporis diuturnitatem & perseverantiam aliquam Bannes ad ante citatum locum D. Thomæ in expositione 1. particula definitionis, merito reiecit: dicendo in eodem momento quo aliquis auctoritatem ecclesiæ, sibi contrariam esse sciens, assentit alicui propositioni, statim ipsum in suo assensu pertinacem esse sufficienter ad hæresim: quia in momento potest haberi consensus sufficiens ad peccatum adulterij vel

homicidij: quidni etiam poterit in momento haberi assensus sufficiens ad crimen hæreseos?

Addit idem author (quod continet restrictionem eius quod paulo prius dictum est) cum non esse hæreticum censendum qui etiam si perseueret in aliquo errore, fidei contratio: ignorat tamen ipsum contrarium esse definitioni ecclesiæ (nisi haberet animum vt quantumcumque talis error eidem definitioni contrarius esset, de sua nihilominus opinione dimoueret nolle, nec per Ecclesiæ auctoritatem corrigi: quia in ipso fidei ratio formalis inde destrueretur. Quod quidem procedit, non modo cum ignorantia fuerit inuincibilis vel probabilis, vt solet esse in multis rusticis, qui propterea excusantur à peccato, quod nequiterint veritatem fidei errori suo contrariam addicere: sed etiam cum fuerit vincibilis atque culpabilis: vt est in ijs qui fidei veritatem suo errori contrariam addicere poterant & neglexerunt: hi enim quantumuis grauius peccent tali negligentia: non sunt tamen censendi hæretici, quia non peccant infidelitate, tanquam ijs qui propositionem contrariam fidei eligant in illius iniuriam: sed peccato omissionis & negligentia discendi quod debuerunt & potuerunt: sicut discipulus qui ex ignorantia & studendi negligentia errat, non offendit magistrum tanquam iniurius in illius doctrinam, sed tanquam negligens in studendo. Veruntamen si ignorantia fuerit procurata & affectata, etsi non debeat censeri communis cum hæresi: si tantum sit ex tadio discendi: tamen si sit ex intentione errandi in rebus fidei contra ecclesiam Romanam, non excusat ab hæresi: quia talis intentio tantum est in eo qui ecclesiæ Romanæ definitionem ideo ignorare vult, quod eandem in dictis rebus falli posse putet. Quod quidem sufficit ad hæresim, etiam si quis nullum alium errorem habeat contra speciem ecclesiæ definitionem: quoniam ea ratione tollit sibi principium correctionis, dependens ex eiusdem ecclesiæ auctoritate.

De dubitatione quæ media est inter scientiam & ignorantiam, habetur in cap. 1. De hæreticis: quod dubius in fide infidelis sit. Id autem intelligendum est cum distinctione. Nam dubitatio quædam est habens animi pertinaciam, quæ quis scienter aduenterque dubitat in ijs quæ nouit esse de fide Catholica, vt. An sit vita æterna: contra illum symboli articulum. Credo vitam æternam: talisque dubitatio inducit hæresim. Quædam vero est quæ procedit à serupulo conscientia, aut à primis moribus, quibus dubitans non consentit, sed resistit auerfando quidquid est contrarium fidei traditæ ab ecclesia Romana, cui optat se in omnibus conformare: & talis dubitatio non inducit hæresim, cum sit potius pena quam culpa (quandoquidem contra voluntatem contingit) immo sit materia meriti in eo, qui se firmans in re fidei, talibus moribus resistit, perinde atque is qui inuitus patitur prauas cogitationes, ex cap. Sed pensandum est, distinct. 6. Signum moraliter certissimum quod dubitatio tantum sit huius posterioris generis. Bannes ex Cano refert, quod quis in ipso conflictu magna molestia afficiatur, tanquam odio habes errorem, & diligens veritatem. Atque hoc quod de dubitatione dicitur, similiter intelligendum est de cohibitione assensus; quæ quis vitat circa ea quæ nouit esse de fide: si enim vitatur delibere; quia renuit assentiri veritati, quæ scit esse Catholicam, hæreticus est: non item si ea vitatur ex scrupulo vel alio motu quem inuitus patitur.

QVÆSTIO III.

Quisnam censendus sit hæreticus.

48. Hæreticus sicut & hæresis dicitur dupliciter: vno improprie & materialiter de eo, qui quomodocumque tenet errorem fidei Catholicæ contrarium: altero modo proprie & formaliter de eo solo, qui vere habet hæresim superius definitam. Ita vt is hæreticus proprie sit, qui semel Christi fidem professus est, & nihilominus sub nomine Chultiano resistit doctrinæ Christi, ab aliqua eius parte recedendo pertinaciter. Atque si talis aliquis nouam hæresim excogitauerit, aut multorum hæreticorum princeps & antesignanus fuerit, hæresiarcha dicitur: cap. Quialiorum 24. quæst. 3. vt Arius, Lutherus, Caluinus

& eius.

& eiusmodialij. Colliguntur vero, quaedam ex ea definitione.

51. Primum est illud, quod Alphonsus à Castro adfert in lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 8. Catechumenum plene instructum in fide Catholica, & postea ab ea pertinaciter recedentem, merito esse hæreticum dicendum: quia hæresim habet etiam si non subiciatur pœnis & iudicio ecclesiæ, nondum tinctus Baptismo. Nihil est autem, quod in eo immoremur, vtpote remoto à praxi nobis propolita.

Secundum, de quo in præcedenti dubit. 2. idem author: Baptizatum in infantia, postea inter Turcas aut hæreticos aliove infidelis educatum in eorum perfidia, non esse dicendum hæreticum: etiam si quando pervenit ad vsum rationis, teneat aliquem errorem veritatis Catholicæ manifeste contrarium: nisi postquam fuerit de fide sufficienter instructus, eundem errorem pertinaciter retineat. Ratio est: quia ignorantia talem excusat à pertinacia requisita ad hæresim. Deinde quia ad hæresim committendam, non sufficit accepisse virtutem fidei in baptismo, sicut neque ad credendum: sed adhuc requiritur fuisse à Doctore sufficienter instructum de rebus fidei, iuxta illud ad Rom. 10. Quomodo credent ei quem non audierunt? Vide antecedentia, num. 16.

52. Tertium est: Eum non esse hæreticum dicendum, qui non ex animi sententia, sed metu & aliquo modo coactus; atque inuitus profiteretur fidem hæreticam, vel hæreticorum articulis subscribit. Quod absolute verum est quoad forum conscientie: quoad forum externum vero, tunc solum, cum talis probare potest se id fecisse coactum & non sponte, 15. quæst. 6. c. 1. Quamquam eiusmodi siue professio siue subscriptio metu vel inuite facta graue peccatum est, vt ibidem glosa annotat. *ad verbum Erroris*: & patet ex dictis in præced. cap. 2.

Quartum est, de quo adhuc Alphons. à Castro in sequen. dubit. 4. Eos non esse dicendos proprie hæreticos, qui dictis alicuius particularis hominis ita firmiter credunt, ac credent articulis fidei. Nam hoc dupliciter contingere potest, vno modo, vt quis propterea taliter credat, quod putet illum alium nihil velle certo affirmare, nisi quod certo est fidei dogma: qua ratione tantum abest, vt credere sit hæreticum: quin potius sit pium, præsertim in inferioribus, rudibus & ineruditis, qui dictis suorum pastorum & pios ac eruditiorum Theologorum, eo modo credunt. Altero modo contingere potest, vt quis credat, vel paratus sit credere alicuius dictis siue dogma fidei contineant siue non: perinde ac crederet ipsis rebus fidei: qua ratione credere, non est quidem hæreticum proprie: est tamen temerarium & magnæ leuitatis, iuxta illud Ecclesiastici 19. Qui cito credit, leuis est corde. Et ita fere solent suis hæresiarchis credere illi qui ab eis seducuntur, peccantes contra fidem per excessum credulitatemve nimiam prouenientem ex leuitate cordis.

53. Similiter potest bifariam contingere, vt aliquis illud quod non est de fide, perinde certo credat ac si esset dogma aliquod fidei: vno modo, ex affectu aliquo pio & bono, quem in se sentit: vt si quis ex affectu pietatis erga beatam Virginem certo eam conceptam esse sine peccato originali crederet, perinde ac dogma aliquod fidei, quamuis sciat non esse dogma fidei: sicque credere non est hæreticum sed potius pium. Altero modo ex errore, quo credit illud vere esse dogma fidei quod vere non est: sicque vitium est nimie credulitatis, contrarium fidei per excessum, non autem hæresis: vt si quis ita credat B. Virginem esse conceptam sine peccato originali, vt credat quoque hæreticos esse eos qui contra sentiunt, tanquam negantes dogma fidei, mortaliter peccat nimia credulitate, quæ si manifestata sit externo signo, in excommunicationem quoque incurrit per Extraneag. communem Graue nimis, & Reliquiis & veneratione Sanctorum: innouatam in Conc. Trident. sess. quinta in decreto De peccato originali, §. ultimo: & à Pio quinto in bulla qua incipit, Super specula, edita anno Domini

1570.

QVÆSTIO IV.

Quomodo distinguantur propositiones hæreticæ, non Catholicæ, et voneæ, suspecta de hæresi, & aliæ similes notæ, propositiones.

54. Via nonnullæ propositiones quæ non sunt hæreticæ, aliquam similitudinem gerunt hæreticarum, ad harum distinctionem ab illis, breuiter docendum est, quid quæque earum sit.

Propositio igitur hæretica vt mente formatur, coincidit cum hæresi superius explicata: vt vero formatur voce, vel scripto, tantum est signum hæreseos; eam in mente latentem; exterius enuncians. Propositio vero non Catholica, est quæ fidei Catholicæ aduersatur, à quocumque profertur, ita vt materialiter nihil differat ab hæretica.

Propositio erronea (vt & sequentes fere omnes) accipi potest: tum generaliter, vt sit quid superius hæretica, & alijs similis notæ: tum specialiter, siue vt species ab hæresi & alijs similibus condistincta. Quæ tres habet gradus, vt tradit Canus in lib. 12. de locis Theolog. cap. 10. quorum primum tenent propositiones repugnantes quidem veritati Catholicæ: non tamen pertinenti ad fidem. Vbi aduerte duplices esse veritates Catholicas, seu quæ ab vniuersali Ecclesia tenentur: quasdam spectantes ad fidem, quibus sublatis fidem tolli necesse sit: vt Deum trinum esse & vnum, hisque opponitur hæresis: quasdam vero, quibus sublatis infirmatur quidem fides, sed non perit omnino: vt Religiosos posse mendicare, nec obligari victum labore manuum quaerere: & propositiones talibus oppositæ, dicuntur erroneæ. In secundo gradu sunt ex propositionibus quæ manifeste repugnant illis: quas Doctores communiter dicunt esse diuinitus reuelatas, etiam si non sint expresse ab ecclesia definitæ: quo modo erronea censeri potest propositio. Quod B. Virgo sic concepta in peccato originali: errore scilicet Theologico, vt Doctorem quemdam appellare voluisse Alphonsi. à Castro meminit in lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 3. In tertio gradu censentur esse propositiones eæ, quæ etiam non sint aperte contrariæ veritati Catholicæ: à doctis tamen probabiliter putantur esse contrariæ: vt quod gn. sin. terni non sit verus ignis, sed metaphoricus.

Propositio suspecta de hæresi est, quæ cum habere possit vnum sensum Catholicum, & alterum hæreticum, ratione personæ à qua profertur, hæretica censetur, vt hæc, Pater est maior filio si profertur ab Ariano, qui filium non tantum vt homin. m. sed etiam vt Deum, Patre minore esse credit: quod hæreticum est.

55. Propositio sapiens hæresim est, in qua sagaci quasi odoratu virorum prudentum, præsertim Theologorum peritorum, aliquid rectæ fidei contrarium includi deprehenditur: vt in hac Calvinistarum, Ridiculum est gestare per viros Sacramentum Eucharistiæ in supplicationibus: in qua sagax Theologus subolfacit latere hæresim: quod Christus non sit reipsa in Eucharistia. Videri potest Canus loco citato.

Propositio temeraria specialiter sumpta in materia fidei, est quæ de spectantibus ad fidem aliquid enunciat, quod nulla ratione, nullaque autoritate probari potest: quales sunt hæc. Dies iudicii erit infra annum. Ioannes Euangelista fuit sanctificatus in matris utero: & id genus aliæ. At tamen vt in cit. cap. 3. monet Alphonsus, ab hac temeritatis nota liberatur propositio, quæ quamuis auctoritate & ratione careat, habet tamen aliquam verisimilitudinem, præsertim si ex illius assertione aliquid utilitatis oriri potest: vt ex multis enunciatiuis quæ viri contemplatiui verosimiliter imaginantur, quæque populo narratæ, optimi inde affectus suscitari possunt.

Propositio scandalosa est, quæ præbet occasionem ruerandi, errandi ve in fide: siue hæretica sit: vt illa: Quod quilibet tyrannus potest licite à quocumque subdito occidi: damnata in Concil. Constant. sess. 13. tanquam hæretica & scandalosa: siue hæresis in ea notari non possit. Cuiusmodi sunt plurimæ in commentitijs illis Erasmi colloquijs,

& in

& in Apologia Herodoti per Henricum Stephanum: quibus vel occulta Monachorum vitia perscrutantur: vel falsa profus finguntur. Santitem enumerationes incommodorum confessionis auricularis: vel abusu qui in Ecclesiam irreperunt, aut aliorum quae fidelibus proposita, praestant infirmis causam ruinae: quorum aliqua sub finem citati cap. decimi commemorat Canus.

56.

Propositio male sonans, & piarum aurium offensiva, illa est, quae quamvis nihil contineat fidei manifeste contrarium, continet tamen aliquid quod pias aures merito offendere possit. De qua plenius in eodem cap. 10. Canus; admonens hanc non esse spectandam ex vulgi & plebeculae auribus, cuius iudicium crassum est: sed ex auribus viri periti, prudentis ac Theologi: in exemplumque adferens tum hanc, Quod graduationes & magistreria vniuersitatum sint vana gentilitate introducta: & tantum profint quantum diabolus: tum alias à Concil. Constant. notatas, in quibus recensendis nihil est cur inuicemur.

Propositio schismatica & seditiosa est, quae vniuersionem membrorum Ecclesiae; aut vniuersaliter aut particulariter quomodolibet tollit. Quales sunt haec. Papa non est superior Episcopo, nec Episcopus simplici Sacerdote, Malo Praelato non est obediendum, & alia similes.

Propositio demum iniuriosa est, quae Christi fidelium statui, vel alicui illustri personae detrahit: quales sunt haec: Omnes de ordine Mendicantium sunt haeretici. Papa est Antichristus, Cardinales sunt ministri Antichristi, & aliae quas notatas à Concil. Constant. commemorat Alphonsus à Castro sub finem citati cap. tertij. Vbi & admonet haec memoratas propositionum species non esse ita distinctas, quin coincidunt: vnaque & eadem propositio possit simul esse haeretica, scandalosa, temeraria, schismatica & iniuriosa: vtili Ioann. Wicel. Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana. Haeretica enim est tanquam contraria vniuersalis ecclesiae definitio: scandalosa vero, quia professis suadet vt vota Deo nuncupata violant. Temeraria, quia nulla profus ratione aut autoritate fulcitur. Schismatica, quia Ecclesiae vnitatem violat separando ab ea Religiosos; & denique iniuriosa, quia detrahit statui religioso.

QVAESTIO V.

Quot & quae sint poenae haereticorum.

Huius & sequentis quaestionis explicatio eo pertinet, vt ad illius peculiare odium & detestationem; pateat quam enorme, quamque perniciosum sit crimen haereticos.

57.

Prænotandum est autem sex haereticorum gradus distingui. Primus est eorum, qui animo tantum sunt haeretici, nec vllum externum signum haereticos ediderunt. Secundus eorum qui haeresim animo conceptam, opere quidem externo prodiderunt, sed etiam & occulte tantum. Tertius eorum qui animo conceptam haeresim palam & manifeste, opere exteriori prodiderunt. Quartus eorum quorum haereses ad Ecclesiae tribunal externumve forum delatae iam sunt, & examinatur, vel breui examinabuntur. Quintus eorum qui iam de haeresi conuicti sunt, & per Iudicis sententiam condemnati. Sextus eorum in quos prolata Iudicis sententia, est executioni mandata. Iuxta quos sex gradus, sex sunt genera poenarum haereticis ipsis decreta, singulis singula: de quibus dicendum nobis est, & copiose tractat Thom. Sanchez loco memorato in huius cap. initio.

58.

Primum igitur genus poenarum quas incurunt qui sola mente, seu interius tantum sunt haeretici, comprehendit duas à Deo inflictas: prior est reatus peccati moralis, & quidem grauisissimus, in hac vita; posterior est aeterna damnatio, in vita futura, ex cap. Firmissime, De haeretico. Quod confirmatur per illud cap. II. ad Heb. Sine fide impossibile est placere Deo. Non dantur ab Ecclesia inflictae, quoniam ea non iudicat de occultis, in mente latentibus omnino.

Secundi generis poenae, quas scilicet incurunt haeretici, qui haeresim animo conceptam signo quidem externo prodiderunt, sed

tantummodo occulto, sunt tres. Prima excommunicatio, per cap. Excommunicamus 1. & 2. De haeretico. & Bullam contra Dominum; ad exemplum scilicet D. Pauli, qui ex prioribus ad Timotheum, cap. 1. Alexandrum & Hymenaeum tradidit Satanæ, eo quod naufragium in fide fecissent. Secunda est irregularitas ex cap. 2. De haeretico. in 6. & ex 1. quaest. 7. per multos Canones. Tertia est, inhabilitas ad omne beneficium vel officium ecclesiasticum, ita vt haeretico non possit esse Iudex Ecclesiasticus, advocatus, notarius, &c. ex eodem cap. 2. §. Haeretici; & ex cap. Statutum 2. eodem titulo & libro. de quibus dicendi alias dabitur locus accommodatior.

Tertij generis poenarum: nempe earum quas vitra antecedentia haeretici manifesti & aperti incurunt ipsi iure, tam in foro interiori, quam in exteriori, tres sunt formae. Prima est, quod illi omnino prohibeantur consortio fidelium: id quod est quidem commune ipsis cum omnibus excommunicatis maiore excommunicatione: sed peculiare est in hoc, quod privilegium Concilij Constantiensis (de quo in lit. num. 110. & trib. sequen.) non obstat quin ceteri prohibeantur cum illis conuertiari; si periculum aliquod subuersionis inde immincat, cum teneantur iure naturali & diuino tale vitare: dicente Apostolo in prioribus ad Corinth. cap. 5. Quae conuentio lucis ad tenebras: & quae Christi ad Belial: & ad Titum 3. Haeretico hominem post vnam & secundam correptionem deuita, sciens quia peruersus est huiusmodi:] & D. Ioan. in 2. Canonica, Si quis veniat ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum: nec eum ei dixeritis.] Secunda forma est, quod per haeresim patris manifestam, filius & qui ex filio descendunt, à potestate ipsius liberentur, & emancipentur ex cap. 2. De haeretico. in 6. §. finali. Tertia est, quod ille qui aliqua obligatione aut debito adstringitur tali haeretico, liberetur nec amplius teneatur adstrictus per cap. vltimum De haeretico.

Sed aduertere duplex esse debitum: vnum reale, quando quis rem aliquam debet alteri ratione mutui vel alterius contractus: & qui hoc modo debet haeretico, non liberatur à debito per manifestam haeresim creditoris, quia praedicta liberatio à debito, est propter periculum subuersionis: quod vix imminet Catholico per realis debiti solutionem haeretico faciendam. Quanquam tamen in duobus casibus à tali quoque solutione Catholicus liberatur. Prior est, quando haeretico putatur vsurus debito in perniciem ecclesiae, & Catholicorum: posterior, quando bona ipsius sunt confiscata: tunc enim non illi sed fisco persoluntur. Alterum debitum dicitur personale, quale est quod vna persona debet alteri, ratione subiectionis: de quo solo sermo est in memorato cap. Ex quo habetur id ipsum debitum triplex esse, vnum fidelitatis, alterum dominij, & tertium totius obsequij.

Debitum fidelitatis vocatur fides, seu fidelitas quam quis alteri debet. Et est duplex: vnum quod existit inter dominos & ipsorum subditos, hoc est, vasallos: alterum quod inter coniuges. Prius illud in eo consistit, quod subditi seu vasalli promittant & iurent se defensuros vitam, existimationem, & fortunas eorundem dominorum, contra quemcumque alium, qui non sit dominus ipsius. De qua re habetur cap. De forma, 22. quaest. 5. Et huiusmodi triplex est, vnum summum quod debent Marchiones, Barones, Comites & Duces Regi: alterum medium, quod dedit Barones, Marchionibus, Comitibus & Ducibus: tertium infimum, quod alij infimi debent Baroni. A quo omni eiusmodi debito, propter domini haeresim manifestam liberari vasallos, patet quoque ex cap. Nos sanctorum & ex cap. Iuratos 15. quaest. sexta.

Quod attinet ad posterius debitum fidelitatis: ab eo etiam per haeresim manifestam vnus coniugis, alter coniux liberatur: si non omnino, saltem ex parte, Nam coniux Catholicus ad vitandum subuersionis periculum potest coniugem haereticam deserere quoad habitationem, quamvis non possit aliud matrimonium contrahere. Id quod constitutum habetur in cap. 2. De diuortijs.

Secundum debitum, dominij inquam, est seruitium seu seruitus, quam debent serui suis dominis. Duplex autem

distin-

distinguitur seruitus: vna mancipiorum; à qua per hæresim domini manifestam seruis liberatur: tum iure Canonico per cap. vltimum De hæreticis: tum iure ciuili per legem 2. Cod. Ne mancipium Christianum, &c. Altera seruitus est famulorum, à qua etiam pari ratione liberantur serui per hæresim dominorum, quamuis seruitium iurauerint, vt docet Alph. à Castro lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 7.

Tertium debitum est obsequij: quo nomine significatur ministerium seu reuerentia, quæ exigit personalem præsentiam. A quo etiam debito liberatur inferior per hæresim dominus sui, auctoritate eiusdem cap. vltimi. Id quod in filijs etiam ac seruis locum habere patet: quia talibus maius quam alijs imminet à parentibus & dominis periculum subreptionis, propter auctoritatem & potestatem, qua hi in illos pollent: ac propter quotidiana exempla, quæ multum ad mutationem animi alliciunt. Cum igitur hæc ita sint, eo ipso, quo filius aut seruis patrem aut dominum hæreticum esse, sic agnoscit, vt manifeste nec per incertantur coniecturas id ei constet: liber est ab illius subiectione: quoad conscientiam nimirum (vt notat à Castro loco citato) quia in foro exteriori cogetur redire ad suum illum superiorem, si nequeat probare ipsum esse hæreticum. Ceterum pœnas hæc tenent memoratas hæretici ipso facto, ac statim in conscientia incurunt, non expectata Iudicis sententia. In quo eadem pœnæ differunt à deinceps commemorandis: talisque differentia ratio hæc reddi potest, quod pœnæ ipsæ memoratæ, vel sint de iure naturæ: ab Ecclesia tamen declarata: vel certe in eodem iure fundatæ: cum ipsum exigat, vt quis liberetur ab alterius conuersatione, ex qua periculum ei imminet. Deinceps vero commemorandæ, sint de iure pure positiuo, Superioris tantum arbitrio & voluntate constitutæ.

62. Quartum genus igitur pœnarum, est illarum quæ ipso iure quidem insignuntur: sed non possunt mandari executioni: nec reus illas perfoluere tenetur ante Iudicis sententiam. Numerantur autem decem, quæ habent duos effectus ante Iudicis sententiam: vnum quinq; priores, & alterum quinq; posteriores. Prior effectus est, quod retrahantur vsque ad diem commissi criminis: etiam si post mortem sententia feratur: quod est (iuxta dicta in præced. li. 13. c. 26. q. 3. propol. 4.) hæreticum postquam damnatus est à Iudice, censendum esse talibus pœnis subiici, nõ tantum à die datæ in eum sententiæ: sed etiam à die quo hæreticus esse, suamque hæresim prodere cepit.

Eiusmodi pœnarum vero prima est: quod hæreticus ipso iure perdat omne beneficium & stipendium ecclesiasticum, prout habetur ex cap. Quicumque §. Hæretici, De hæret. in 6. Secunda est, quod omnia bona illius temporalia ipso iure confiscentur, ex cap. Cum secundum leges De hæret. in sexto: vbi etiam additur, non esse faciendam talis pœnæ executionem, seu bonorum occupationem, nisi sententia fuerit super crimine promulgata per personam ecclesiasticam (hoc enim crimen est mere ecclesiasticum ex cap. Vt inquisitionis De hæret. in 6.) quæ habeat ad id potestatem. De qua re videri possunt antea dicta loco memorato. Tria autem aduertere oportet. Primum est, ob hæresim maritorum, dotes vxorum Catholicarum non acquiri filio, nisi nupserint illis quos ante nouerant hæreticos esse, ex cap. De reuic De hæret. in 6. Alterum est hæretici hæredes qui Catholicici sunt, si pacifice possideant illius bona 40. annis post ipsius mortem, præscribere: dominiumque acquirere, ex cap. 2. De præscript. in 6. Tertium est, quod bona hæretici alienari non possint, quando sententia putatur in ipsum ferenda: nisi vel vrgeat necessitas vitæ ad quotidianum victum emendum: vel ille cui alienatio fit, admonetur de tali periculo: vel alienentur titulo tantum lucratiuo, nec oneroso: seu ita vt is qui illa accipit lucratur neque oneretur. Videri potest explicatio primæ difficultatis annexæ ante memoratæ questionis tertiæ.

Tertia pœna est, quod hæret. ipso iure fiat infamis, ex cap. Excommunicamus 1. De hæret. §. Credentes: de qua plenius Alph. à Castro lib. 2. de iust. hæret. punit. cap. 9.

Valerij Par. III. Tom. 2.

Quarta est, quod hæreticus potest excommunicati etiam post mortem, vt habetur 24. quæst. 2. cap. vlt. Quod ita intelligendum est. Sæpe fit vt aliquis sit hæreticus, qui tamen ignoratur talis esse: quo cognito post mortem, ecclesia declarat ipsi excommunicatum; vt constat ex primis canonibus eiusdem quæstionis.

63. Posterior effectus est: quod aliqua istius generis pœnæ, ad exceptionem valeant, id est, quod ob eas in iudicio possit excludi actio hæretici, etiam nondum à Iudice damnati de hæresi. Tales autem pœnæ sunt hæc. Prima, indignitas & inhabilitas ad beneficia ecclesiastica & officia publica, per cap. Quicumque §. Hæretici, De hæreticis in 6. De hac Alphons. in fine memorati cap. noni. Secunda, quod hæresis censetur crimen publicum, Cod. de hæret. lege Manichæos. Dicitur autem publicum crimen, de quo potest quis alium accusare, vt habetur Institutis. §. 1. De publicis iudiciis. Videri potest idem Alphons. in eodem cap. 9. Tertia est, quod aduersus hæreticum in testem admittatur, tum excommunicatus, tum hæreticus; tum etiam confors criminis, ex cap. Si hæreticus, 2. quæst. 7. & ex cap. In fidei fauorem De hæret. in 6. Quarta est, quod in hæresi, Iudex admittatur excommunicatus, & qui tantum de facto non de iure habet iurisdictionem, ex cap. Præsidentes De hæret. in 6. Vltima est, quod in hæresi quando necessitas vrget, procedere liceat sine strepitu Aduocatorum, ac sine figura exterioris iudicij, ex cap. fin. De hæret. in 6.

64. Quinti generis pœnæ, hoc est, quæ locum non habent nisi post Iudicis sententiam, sunt quinque. Prima, quod hæreticus ipso iure perdat omnem iurisdictionem. Non perdit autem ipso facto, propter priuilegiū Concilij Constant. per quod prohibitio communicandi cum excommunicato, nisi sit denunciatus, aut publicus Clerici percussor, est relaxata. Secunda est, quod hæreticus si ordines sacros habeat, ab illis degradetur, tradendus brachio seculari, prout habetur De hæret. cap. Excommunicamus 1. & 2. §. Damnati. Tertia est, quod hæreticus per Iudicis sententiam deponatur ab omni dignitate ecclesiastica & ciuili, ex cap. Ad abolendam De hæret. Quarta, quod hæreticus eiciatur in exilium, non tam iure canonico, quam ciuili. Cod. De hæret. lege Ariani: & lege Quicumque. Quinta est, quod hæreticus priuetur beneficio appellationis, id est, ei interdicitur appellare, idque tam iure ciuili quam canonico, vt habetur De hæret. in 6. cap. Vt inquisitionis §. Vtque de hæresi.

65. Sexti & vltimi generis pœnæ, id est, quæ non habent locum nisi post Iudicis sententiam, & quando eadem mandatur executioni, sunt duæ: prior est perpetui carceris, de qua in cap. Excommunicamus 2. De hæreticis. §. Si qui: vbi dicitur, quod hæreticus etiam conuersus, damnatur ad perpetuos carceres: Posterior est extremi supplicij imposita iure ciuili Cod. De hæret. lege Ariani & lege Quicumque: de qua Alphons. à Castro plura in lib. 2. De iust. hæret. punitioe cap. 11. & 13. & Couar. in lib. 2. variarum resol. cap. 10. §. vii. Vbi ostendit merito hanc ipsam pœnam igne infligi. Atque hæc satis de pœnis hæreticorum, nisi addere velis eam quæ post mortem infligitur, vt careant ecclesiastica sepultura: ita vt ex cap. 2. De hæret. in 6. sepelientes illos, incurant in excommunicationem; à qua non absoluantur nisi propriis manibus eosdem extumulent: atque locus vbi sepulti fuerint, profanetur.

QVÆSTIO VI.

Quinam alij intuitu hæreseos puniantur præter hæreticos ipsos.

66. Multi sunt præter hæreticos, qui intuitu hæreseos incurunt pœnas Canonicas; quæ sunt triplicis generis.

Primum, genus est earum quæ sunt omnino spirituales: vt pœna excommunicationis: quam incurunt duodecim hominum genera: i. credentes hæreticorum, hoc est, illi qui nullum quidem habent in particulari errorem contra fidem, tamen credunt vera esse omnia quæ aliquis hæreticus docet. 2. hæret. fautores, 3. receptatores, 4. defen-

C fores.

fores. 5. suspecti de hæresi. Hicque omnes, nisi infra annum se purgauerint, incurunt omnes pœnas decretas hæreticis, ex cap. Excommunicamus 1. De hæret. §. Credentes. Est tamen differentia quod quatuor primi incurunt in excommunicationem referuatam in bulla cœnæ Domini, & vltimi nulli referuatam. Circa quos vltimos notandū occurrit: suspectum de hæresi dici, & quasi hæreticū damnari, cum qui ab illo cuius interit vocatus, vt de fide responderet, comparere subterfugerit vel se cum cōtumacia absentarit, eaq; de causa excommunicatus est; & per annū animo pertinaci sententiā excommunicationis sustinuit. Id quod habetur ex cap. Excommunicamus 1. §. Qui autem De hæreticis. Sexto loco numerantur legentes libros hæreticorum. Septimo, habentes seu tenentes eosdem libros. Octauo, imprimentes. Nono, defendentes eos aperte vel occulte quouis prætatu. Decimo, sepelientes hæreticos & eorum fautores ac defensores. Ex quibus quatuor priores incurunt ij excommunicationem referuatam in Bulla Cœnæ Domini: postremi non item: sed tantum in iure communi cap. 2. De hæret. in 6.

Vndecimo, Inquisitores & eorum substituti, ac vicem gerentes, qui sinistre iudicant de hæreticis ex amore vel odio, vel spe lucri, hoc est, qui procedunt contra innocentes, & nolunt procedere contra nocentes; ipso facto incurunt excommunicationem referuatam Summo Pontifici, non tamen in Bulla Cœnæ Domini: sed in Clericis. prima §. Verum, De hæret. Episcopi vero qui id faciunt non incurunt in excommunicationem: sed sunt per triennium suspensi, eo eodem §. Verum. Diligētia autem quam hi adhibere debent in extirpandis hæreticis a suis Diocesis traditur, in cap. Excommunicamus primo §. Adiciamus. De hæret. Duodecimo, domini temporales, magistratus ciuiles, & potestates seculares, duces, Marchiones, per cap. Vt inquisitionis, in excommunicationem maiorem, nulli tamen referuatam, incurunt. tum ipsi, tum ministri ipsorum qua hæreticos iuuant aliquo ex his modis. Primus est, si requisiti ab Inquisitoribus circa curam, custodiam, & inquisitionem hæreticorum, non obediunt. Secundus, si requisiti ab Inquisitoribus vt hæreticos in certum & a se designatum carcerem intrudent, detineant exequi. Tertius, si aliquem talem ex carcere liberent absque facultate Inquisitorum. Quartus, si de hæresis crimine, quod est mere ecclesiasticum, cognoscant vel iudicent. Quintus, si post traditionem hæreticorum factam brachio seculari, sententiam non mandent executioni, pœnam debitam infligendo. Sextus si hæreticorum processum aut sententiam contra illos prolatam, impediunt. Vltimus est, si opponunt se Inquisitoribus in aliquo actu circa hæreticos.

67. Secundum genus pœnarum, cōtinet eas quæ non sunt omnino spirituales, sed quasi temporales, quas intuitu hæresis incurunt quatuor potissimum personarum genera. Primum est, quod vt hæretici, hæreticorum fautores, receptatores, & defensores: sic filii ipsorum vsque ad secundam generationem sint inhabiles ad omnia beneficia Ecclesiastica: sique eis conferantur, collatio sit nulla, ex cap. Quicumque §. Hæretici, De hæreticis in 6. Id quod ex Instituto declarabitur in sequenti lib. 30. tract. 3. vbi de ipsis beneficiis agendum erit pro ratione iudicandi de peccatis Clericorum. Secundum est, quod qui susceperunt dignitates, personatus, vel alia beneficia Ecclesiastica ad preces hæreticorum, sint eis priuati: sique id scienter fecerunt: ad alia in posterum non admittantur beneficia, ex eodem cap. Quicumque §. Ad hæc. Tertium est, quod filii (etiam Catholici) hæreticorum excludantur bonis paternis quando fisco sunt acquisita, ex cap. Vergentis, De hæret. Quartum est, quod vxor Catholica quæ scienter cum marito hæretico contraxit, priuetur dote quæ fisco acquiritur: ex cap. Decreuit, De hæret. in 6.

68. Tertium genus pœnarum est illarum, quas criminosis non incurrit quidem ipso facto: istamen ob suum crimen dignus est, cui tales infligantur: quo modo digni sunt excommunicatione, excommunicarique debent sex genera personarum. In quorum primo sunt laici qui disputant

de fide cum hæreticis ex cap. Quicumque §. Inhibemus, De hæret. in 6.

In secundo sunt illi, qui non deserunt hæreticos Iudicibus ecclesiasticis. Inquisitoribus inquam, vel Episcopis, nec restantur aduersus illos, ex cap. Excommunicamus 1. §. Credentes, De hæret. Id enim genus est quoddam fauoris aut defensionis. In tribus tamen casibus congruenter doctrinæ quam D. Thomas 2. 2. quæst. 33. art. 7. habet de correctione fraterna, censeri quis potest nō teneri denunciare hæreticum. Primus est, quando credit ipsum nō esse pertinacem in errore, vt si sit rudis persona vel idiotas; tunc enim satis est ipsum admonere, quod sit in errore; sique se corrigat bene quidem: sin minus iam redditur pertinax, & sit hæreticus, ac proinde est deserendus. Secundus est, quando facit aliquem actum externum hæreticum ex timore potius, quam ex errore: vt accidit Catholicis inter hæreticos degentibus, cum eorum conuociones adeunt. carnes comedunt, &c. Tertius est, quando sperat sua aduersione, illum deserendum hæresim.

In tertio genere sunt Clerici, qui aliqui testamento legant hæretico, ex cap. 5. & 6. De hæret. In quarto sunt Clerici qui administrant sacramenta hæreticis vel fautoribus ipsorum, ex cap. Excommunicamus 1. §. Sane, De hæret. In quinto sunt illi qui eos tradunt Ecclesiasticæ sepulturæ & oblationes eorum percipiunt, de quo ibidem. In sexto genere sunt qui communicant cum hæreticis in sacramentis, id est, qui percipiunt ab illis sacramenta: quando scilicet ea administrant more hæretico: tunc enim moriendum potius est quā suscipere, cum id sit participare in eo quod auersatur a Deo, iuxta cap. Sic populus, & duobus sequentibus 1. quæst. 1. Secus vero si administrant sacramenta more Catholicorum. Nam secundum priuilegium Concilij Constantiensis licet ab eis Sacramēta suscipere, quandiu non fuerint denunciati nominatim.

QVÆSTIO VII.

Num hæretici resipiscentes sint recipiendi, & quo modo recipi debeant.

QVemadmodum Deus nulli claudit viscera misericordiae, sed omnibus aperit, iuxta illud Ierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me & suscipiam te; & illud Luc. 19. Filius hominis venit querere & saluum facere quod perierat. & illud 1. ad Tim. 2. Vult omnes saluos fieri (quod etiam indicant parabola Luc. 15. De oue perditā & quæsitā à bono pastore: & de prodigo amantē à patre recepto) ita Ecclesiastica sponsa Christi ei se conformans, nulli peccatori, ne quidem hæretico gremium claudit, sed obtuissimum vltis recipit. Cumque possit recipere dupliciter: vno modo ad salutem animæ; altero modo ad salutem tam corporis quam animæ: priore modo omnes hæreticos vere resipiscentes suscipit: quia eis nunquam denegat sacramenta Ecclesiastica, ex cap. Super eo, De hæret. in 6. Posteriore autem modo, non debet semper suscipere, cum talis susceptio nunquam possit in perniciem communem cedere.

70. Modus autem quo recipiendi sunt hæretici duplex est: alter concernens omnes fideles: vt ipsi nunquam illis exprobrant suas hæreses, aut alia huiusmodi labe eos aspergant, iuxta illud Leuit. decimo nono. Si adueniat ad vos moratus fuerit, non exprobratis ei.] Alter concernens Iudices Ecclesiasticos, quibus incumbit hæreticos resipiscentes recipere. Qui adhuc est duplex, vnus in foro exteriori, magna ex parte pendens ex ipsorum recipientium, id est, Episcoporum vel Inquisitorum arbitrio. De quo videri possunt Alphons. Aluarez in suo thesauro Christianæ religionis cap. 53. & Alphons. à Castro in libr. primo. De iusta hæret. punitione cap. 24. Alter qui in foro interiori seruatur à Confessariis facultatem habentibus recipiendi hæreticos. Et consistit in quatuor.

Primum enim hæreticus resipiscens ante omnia abiurare debet suam hæresim, iuxta cap. Si qui voluerit & cap. Saluberrimum 1. quæst. 7. Quæ abiuratio debet duo continere:

tinere:

tinere: alterum detestationem & anathematizationem sui erroris iuramento firmatam: alterum, promissionem, iuramento etiam firmatam, non relabendi in hæresim: sed retinendi libere fidem Catholicam iuxta formam abiurationis quæ habetur. quæst. 7. cap. Quoties i. in quo etiam si videatur sermo esse tantum de Episcopis: à doctoribus tamen ad alios hæreticos extenditur, congruenter cap. Ego Berengarius De consecr. distinet. 2. fit vero talis abiuratio: tum ut hæretici ostendant se sincere, non autem fecte redire ad Ecclesiam: tum etiam ne ipsi facile relabantur.

Secundo facta abiuratione hæreticus debet prius absolui ab excommunicatione ob hæresim incurta, quam sacramentaliter ab ipsa hæresi, & ab alijs peccatis absoluitur: quia excommunicatio impedimentum est absolutionis sacramentalis, prout expositum est in fine præced. lib. 6. Debet tertio absolutio ipsa ab excommunicatione dari, quantum fieri potest secundum formam à iure præscriptam. Debet demum eidem hæretico imponi penitentia & satisfactio, & simul iniungi alia nonnulla. Vide antedicta in libro nono cap. 4. Cæterum hæreticus absolutus ab excommunicatione, hæresi, & peccatis, manet adhuc subiectus alijs penis Ecclesiasticis: nempe irregularitati & inhabilitati ad officia & beneficia Ecclesiastica. Unde si vult ab his liberari, debet petere dispensationem à Summo Pontifice: vel ab alio cui ille dispensandi potestatem commiserit.

C A P. V.

De Apostasia à fide.

S V M M A R I V M.

- 72 Definitio Apostasie, & quomodo hæc ab hæresi differat.
 73 Apostasia à fide subiicitur ipsi peni quibus hæreticus.
 74 Præter Apostasiam à fide constituitur Apostasia ab ordine, & Apostasia à religione, cum quibus communicans in nomine non communicat in aliqua generica ratione.

DE Apostasia à fide mentio habetur 2. quæstion. 7. cap. Non potest & 11. quæst. 3. cap. Iulianus & 26. quæst. 7. cap. Non obseruetis & in Gregorij Decretalibus habetur titulus, De Apostatis, ut & in Iustiniano Codice: aguntque de ea D. Thomas & interpretes ipsius 2.2. quæst. 12. ac Summularij in verbo Apostasia. Definitur autem potest, error hominis Christiani ex toto contrarius fidei Catholice.

In qua definitione pars illa, *ex toto*, Apostasiam ab hæresi (cui cætera conueniunt) distinguit: quæ distinctio essentialis sit, duas diuersas species constituens: an tantum accidentalis, ut solummodo sit penes maius & minus: sicut rapina partis & rapina bonorum omnium; aliqua controuersia est: quam disputant Bannes ad art. 1. citata: quæst. 12. & Gregorius à Valen. disp. 1. quæst. 11. puncto 1. ac Thomas Sanchez in opere morali libr. 2. cap. 7. num. 16. & 17. Sed nobis sufficit aduertere quod idem Gregorius notat; extra controuersiam esse debere, quod Apostasia moraliter loquendo, adeo ab hæresi differat ut necessario sit in confessione declaranda: non solum quia intra eandem speciem multo grauior est, quam hæresis: sed etiam quia ordinarie includit aliquam aliam infidelitatis speciem: nempe Iudaismum, aut paganismum, ad quem Apostasiam conuerterit. Nam duo in Apostasia notantur: vnum est quod Apostata penitus recedat à fide: alterum quod conuertatur ad aliquam sectam superstitiosam: quorum illud est essenziale Apostasie, cum absq; eo nec esse nec concipi possit; hoc vero, accidentale tantum, cum possit aliquis fidem quam professus est omnino deseruisse, absque eo quod conuertatur ad sectam superstitiosam: quod ipse quoque Gregorius annotat in seq. q. 12. puncto 1.

Cæterum eadem penæ sunt decretae Apostatis, quæ hæreticis, ut communiter notant Summularij in verbo Apostasia: & patet ex cap. Contra Christianos De hæretic. in 6. veruntamen cum triplex sit Apostata: vnus mente

tantum & interior: alter exterior: tantum & factio: tertius interior & exterior simul: sicut de hæretico dictum est, solus Apostata tertij generis incutitur tales penæ, etiam si Ecclesia ex fictione iuris & præsumptione, possit procedere contra Apostatas secundij generis, nisi se de eiusmodi crimine purgauerint.

Præter hæc Apostasia speciem duæ aliæ ponuntur: vna ab ordine, altera à religione, seu statu religioso: ponuntur inquam non quidem habita ratione communionis in aliquo genere, cum istæ non sint, ut illa species infidelitatis, sed habita ratione vocis. Dicitur enim Apostata ab *ordina*, quod est retrocedere: atque ut ille qui primo fidelis fuit, recedens à fide ad paganismum vel Iudaismum, Apostata dicitur: sic etiam dicitur ille qui cum sit iniurius sacro ordine, ab eiusdem ordinis statu, autoritate propria recedit ad vitam omnino laicalem: vel ducendo vxorem vel assumendo statum repugnantem statui Clericali, ut censetur status militaris. Dicitur item ille qui à Religione quam solemniter vouit, recedit autoritate propria, ad vitam sæcularem. De quibus differere non est huius loci: licet Bannes 2.2. quæst. 12. art. 1. eorum explicationem, explicationi eius de qua differimus coniungere voluerit: doctrinam notatu dignam adferens.

T R A C T A T V S I I.

De spe & ei contrariis.

SPEM fidei proxime subiungimus, eam charitati antecedentes ordine natura, quo prior est, cum possit sicut fides sine charitate esse, non item charitas sine ea: Ordine vero dignitatis eam præponentes cæteris, quas ad primum Decalogi præceptum pertinere diximus: quoniam est vna ex virtutibus Theologicis, omnium præstantissimis. Principio autem notandum est, nomen spei primo impositum esse ad significandam affectionem appetitus sentientis; ita affinem amoris & desiderio, ut cum ille sit absolute inclinatio in bonum, & hoc inclinatio in bonum absens facile: spes sit inclinatio in bonum absens difficile: quod tamen obtineri possit. Non enim speramus bonum presens, sed amamus: nec item speramus bonum facile absens, sed desideramus: & bonum impossibile non pertinet ad voluntatem.

Ex ea vero acceptione id ipsum spei nomen translatum est ad eam de qua hic agere instituimus Theologicam virtutem, non sine ratione: quia ut spes appetitus sentientis, requirit primo, bonum sensibile apprehensum: secundo, bonum absens: tertio, difficile: quarto, possibile: quinto, ut appetitus ipse sentiens, quodam animi vigore, & impulsu feratur ad tale bonum consequendum, *ex D. Thom. 1.2. quæst. 25. art. 1.* sic etiam proportione quadam spes quæ virtus est Theologica idem requirit. Nam fertur in bonum spirituale & æternum; quod est *Deus vitæ æternæ*, per fidem apprehensum: illud que tum absens, tum etiam difficile (*quandoquidem arduum est consequi vitam æternam*) possibile tamen: vita enim æterna potest obtineri ex Dei gratia & misericordia, nostra cooperatione interueniente per bona opera: ac demum est cum quodam animi vigore, & impulsu. De ea autem sufficit ad nostrum institutum explicare tum illius definitionem & præceptum: tum vitia opposita: quæ sunt desperatio illi opposita per defectum: & præsumptio eidem opposita per excessum.

C A P. VI.

De definitione & præcepto spei.

S V M M A R I V M.

- 75 Definitio spei cum explicatione.
 76 Spei comparatio cum fide, & cum charitate.
 77 Dari præceptum diuinum de spe, quod est affirmatiuum de se, & includit negatiuum.
 78 Ut affirmatiuum est, pro quo tempore obliget.